

การบูรณาการวิชาชีพนิเทศศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนบึงชำอ้อ
อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

**Integrated the profession of communication arts to community development: A Case Study
about Buengchamaor, Amphoe Nongsua, Pathumthani province**

จิระศักดิ์ สารรัตน์ ชีราภรณ์ กลิ่นสุคนธ์ และ นุปผา บุญสมสุข

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

บทคัดย่อ

การบูรณาการวิชาชีพนิเทศศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนบึงชำอ้อ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนบึงชำอ้อ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี 2) เพื่อบูรณาการวิชาชีพนิเทศศาสตร์กับการพัฒนาชุมชนบึงชำอ้อ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี 3) เพื่อผลิตสื่อในการแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนบึงชำอ้อ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี และ 4) เพื่อประเมินโครงการบูรณาการวิชาชีพนิเทศศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน โดยเป็นการวิจัยเชิงพื้นที่ (Area-based Research) มีประชากรในการวิจัย คือนักศึกษาและคณาจารย์ จำนวน 30 คน และประชาชนในชุมชนบึงชำอ้อ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จำนวนทั้งสิ้น 313 คน โดยผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า 1) จากการสำรวจสภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของชุมชน โดยการสัมภาษณ์และสำรวจจากสามะ โนประชากร พบว่า ประชากรในชุมชนบึงชำอ้อมีจำนวนทั้งสิ้น 8,624 คน มีจำนวนครัวเรือน 1,425 ครัวเรือน โดยส่วนใหญ่ทำนาทำไร่ ทำสวนปาล์ม และสวนกล้วยไม้ นอกจากนี้ยังมีการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการผลิตของดีของชุมชน (OTOP) คือ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากดีบุก และขนมไทยหลากหลายประเภท และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ ปัญหายาเสพติดและปัญหาการพนัน 2) ผลจากการบูรณาการวิชาชีพนิเทศศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน พบว่า ผลที่ได้รับ คือ นักศึกษาแต่ละกลุ่มได้มีระดมสมอง นำความรู้ที่ตนเองได้รับจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ สังเกต และรวบรวมแบบสอบถาม มาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการผลิตสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชน โดยจากผลการระดมสมองได้แบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านป้ายนิทรรศการ กลุ่มที่ 2 เน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านเคเบิลท้องถิ่น โดยผลิตสื่อสปอตวิทยุกระจายเสียง และข่าวประชาสัมพันธ์ และกลุ่มที่ 3 เน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) โดยมีเนื้อหาที่เน้นถึงการทำการเกษตร การแก้ไขปัญหาชุมชน และการเผยแพร่ภูมิปัญญาชาวบ้านและของดีในชุมชน (OTOP) 3) ผลจากการศึกษาข้อมูลทั้งหมด ทำให้สามารถผลิตสื่อเพื่อส่งมอบให้กับชุมชนบึงชำอ้อ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ชุมชนต่อไป โดยสื่อที่ได้ผลิต คือ 3.1) นิทรรศการเคลื่อนที่ จำนวน 2 ชุด 2) ข่าวประชาสัมพันธ์ที่เผยแพร่ผ่านรายการโทรทัศน์ “ปทุมธานี...เวลาดีมีสาระ” 3.2) สารคดี

ข่าวสั้นและสปอตโฆษณาเพื่อการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่รายการวิทยุ ภายในจังหวัดปทุมธานี 3.3) เฟซบุ๊ก ภายใต้ชื่อ “Nitade Sharing” และ 4) การประเมินภาพรวมในการดำเนินโครงการ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงการประเมิน (Evaluation Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ซึ่งในรูปแบบการประเมินแบบชิปปี้โมเดล (CIPP Model) ได้เก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษา คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ของอบต. และประชาชนในชุมชนบึงชำอ้อ จำนวนทั้งสิ้น 378 คน ผลการประเมินพบว่า การดำเนินโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.50 เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.58 รองลงมา คือ ด้านผลผลิต ที่ค่าเฉลี่ย 4.50 ด้านปัจจัยนำเข้า ที่ค่าเฉลี่ย 4.46 และด้านบริบท ค่าเฉลี่ย 4.45 ตามลำดับ โดยผู้เข้าร่วมโครงการทุกคนต้องการให้มีการดำเนินโครงการนี้อย่างต่อเนื่องในทุกปี

คำสำคัญ : วิชาชีพนิเทศศาสตร์ การพัฒนาชุมชน

Abstract

This area-based research aimed (1) to study the problems of in Buengchamaor, Nongsua District, Pathumthani Province, (2) to integrate professionalism of communication arts to community development in Buengchamaor, Nongsua District, Pathumthani Province, and (3) to produce instructional medi aids for solving the community problems. The sample group were 30 students and teachers, and 313 people from living in Buengchamaor, Nongsua District, Pathumthani Province. According to the general problems of community through the interview and census, the results were found that the majority of 8,624 people in Buengchamaor from 1,425 families worked as agriculturists, planters of palm and orchid. They used their local wisdom to produce OTOP products. They produced pewter ware and varieties of Thai dessert. Their major problems were drugs and gambling. After integrating the professionalism of communication arts to community development, it was found that students applied their knowledge from interviewing, observing, and collecting the questionnaires to produce mass media to publicize in the community. Students were divided into three groups. The first group publicized the information through the exhibition board. The second group publicized the information through the local media, such as local cable, radio, public relations news. The third group publicized the information through web sites and social media focusing on agriculture, community problem solution, and OTOP products. After studying all information, three mass media were created. There were two types of moving exhibition of Buengchamaor community. The information news was broadcast in the program of television “Pathumthani...Good Moment of Great Knowledge”. The feature, short news, and publication advertisement were broadcast through the radio program in Pathumthani Province. Besides, the information was reported in the facebook under the name of “Nitade Sharing”. The overall opinions of the project through the evaluation research and CIPP evaluation model from 378 subjects that consisted of students, teachers, and subdistrict administrative organization officers, and people in Buengchamaor were found in a high level with the average mean of 4.50. The results implied that the process was in the highest level with the

mean of 4.58. Besides, the products had the mean scores of 4.50, the input of 4.46, and the content of 4.45 respectively. The respondents needed the project to keep on running every year.

Keywords : Profession of Communication Arts, Community Development

1. บทนำ

จากสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีความหลากหลายในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการเป็นอยู่อาศัย การศึกษา เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน แต่การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีความเข้าใจซึ่งกัน และกัน โดยเริ่มต้นจากการสื่อสาร และยิ่งปัจจุบันมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย และการสื่อสารที่รวดเร็วล้นพ้น ทำให้โลกเป็นโลกที่ไร้พรมแดนซึ่งนำไปสู่การแข่งขัน และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ประเทศไทย ทั้งการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม และคุณภาพชีวิต จึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางแก้ไข ปัญหาดังกล่าว (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2543) หากเราหันมาพิจารณาศัพท์ภาษาอังกฤษของคำว่า “ชุมชน” หรือ community เราอาจ จะพบว่า คำดังกล่าวมีรากฐานเดียวกับคำว่า communication ซึ่งหมายถึง “การสื่อสาร” ในระดับบุคคล และการสื่อสารของบุคคลในสังคม จนมีคำกล่าวกันว่า “community is communication” หรือความเป็นชุมชนจะเกิดขึ้น หากสมาชิกของชุมชนมีการติดต่อ สื่อสาร พุดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนร่วมมือกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย

ในแวดวงการสื่อสาร อาจกล่าวได้ว่า เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ล้วนมีส่วนผลักดัน และมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการสื่อสารในสังคมไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม และให้มุมมองกลับกัน การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแวดวงการสื่อสาร อาทิ การขยายตัวอย่างรวดเร็วของธุรกิจการสื่อสาร การ

โทรคมนาคม และระบบอินเทอร์เน็ต การก้าวเข้าสู่บรรยากาศของสังคมข้อมูลข่าวสาร โดยผ่านทางช่องทางสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ วารสาร นิตยสาร ฯลฯ

สำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในคณะนิเทศศาสตร์ที่มีหลากหลายสาขา ทั้งสาขาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ประชาสัมพันธ์ โฆษณา ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ วารสารศาสตร์ สื่อสาร การตลาด มัลติมีเดีย และสื่อสารการแสด ทุกสาขาล้วนแต่เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ การริเริ่มการพัฒนาทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ มีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการศึกษาจึงเสมือนหน้าที่สำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้มนุษย์พร้อมที่จะควบคุม พัฒนา ตนเองได้ระดับที่ดี ผู้ที่กำลังจะจบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จึงควรเป็นผู้ที่สามารถพึ่งตนเองไปสู่การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยใช้ปัญญาในการแยกแยะเหตุผล รู้ผิดชอบชั่วดี มีคุณธรรม จริยธรรม หรือพัฒนาสังคมต่อไปในอนาคตซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กล่าวไว้ในมาตรา 22 ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” ดังนั้นการสร้างและ

พัฒนาคนให้มีความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ประสบการณ์ หรือการฝึกฝนจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก

ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ปัจจุบัน กระแสแนวคิดเรื่องชุมชน และการสื่อสารชุมชน เป็นประเด็นหนึ่งที่น่าติดตาม ไปพร้อม ๆ กับ กระบวนการเรียนรู้ แสวงหาองค์ความรู้ การวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีด้านการสื่อสารในสังคมไทยให้เข้มแข็ง และพร้อมรับมือกับสภาพปัญหาใหม่ๆ ที่โหมเข้าสู่สังคม ในขณะที่เดียวกันในฐานะนักนิเทศศาสตร์ ตลอดจนผู้นำชุมชน และผู้กำหนดนโยบายต่าง ๆ ในสังคมจำเป็นต้องที่จะต้องหันมาทบทวน และแสวงหาตอบอีกมากมายร่วมกัน อาทิ การแสวงหาช่องทางในการสื่อสารที่เหมาะสมระหว่างสมาชิกในชุมชน การสื่อสารจากชุมชนสู่ผู้มีอำนาจในสังคม และสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม สิทธิและโอกาสของบุคคลและชุมชนในการสื่อสารและแสดงความคิดเห็น การตรวจสอบความถูกต้อง และโปร่งใสของข้อมูลข่าวสาร กระบวนการสื่อสารเพื่อการ “ร่วมคิด ร่วมทำ” กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ตลอดจนการสร้างสรรค์ยุทธวิธีใหม่ ๆ ในการสื่อสาร “ตัวตน” ของชุมชนสู่สังคม โดยกระบวนการทั้งหมดนี้ “ไม่มีสูตรสำเร็จ” แต่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ ซึ่งกันและกันจากทุกฝ่าย (ปาริชาติ, 2542)

ทางคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิตได้เล็งเห็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จดังกล่าว นำไปสู่ “การเรียนรู้” ระหว่างสมาชิกในชุมชนในการร่วมมือกัน ในการจัดการสภาพปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน การปรึกษาหารือกันในการแลกเปลี่ยนรู้ความคิดทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ในบรรยากาศที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ การกำหนดกฎกติกาของชุมชนร่วมกัน ตลอดจนการเคลื่อนไหว เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน และการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยใช้ความรู้ทางนิเทศศาสตร์ที่นักศึกษาได้เล็งเห็นและนำไปใช้ในการแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นการผลิต

สื่อต่าง ๆ การวางแผนจัดการรณรงค์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามความท้าทายประการสำคัญ อยู่ที่การขยายความคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูวิถีชีวิตของชุมชนต่อกลุ่มอื่น ๆ โดยเฉพาะทำอย่างไรที่จะให้กลุ่มผู้สนใจ ไม่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมสำหรับชุมชนที่เน้นเฉพาะแค่รูปแบบของกิจกรรม หรือเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้ได้ชื่อว่า มี “กิจกรรม” เท่านั้น แต่เป็นการจัดกิจกรรมบนพื้นฐานของความเข้าใจเกี่ยวกับแก่นและปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังการจัดกิจกรรม โดยเฉพาะในด้านจิตวิญญาณชุมชน ตลอดจนการบรรลุเป้าหมายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชน ควบคู่ไปกับการขยายความคิดสู่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป การจัดโครงการนี้ได้ใช้รูปแบบการแก้ไขปัญหาทางการประชาสัมพันธ์ (ROPE Model) อันได้แก่ การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น (Research) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) การวางแผนและปฏิบัติ (Programming) และการประเมิน (Evaluation)

ดังนั้นคณะนิเทศศาสตร์จึงได้เล็งเห็นความสำคัญที่จะให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการผลักดันให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและพัฒนาสังคม โดยแสดงให้เห็นถึงจิตสำนึกในการรู้จักใช้ การใช้ทักษะและความสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางด้านนิเทศศาสตร์ และเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัยรังสิตอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนบึงชำอ้อ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อบูรณาการวิชาชีพนิเทศศาสตร์กับการพัฒนาชุมชนบึงชำอ้อ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อผลิตสื่อในการแก้ไขปัญหาและประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนบึงชำอ้อ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

4. เพื่อประเมินโครงการบูรณาการวิชาชีพนิเทศศาสตร์เพื่อการพัฒนาชุมชน

3. ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาและคณาจารย์ มหาวิทยาลัยรังสิต เจ้าหน้าที่ อบต. และประชาชนในชุมชนบึงชำอ้อ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จำนวนทั้งสิ้น 378 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 แบบ คือ

1. แบบสัมภาษณ์เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้น
2. แบบสำรวจสำมะโนประชากร
3. แบบประเมินโครงการ ซึ่งแบ่งแบบประเมินออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน และตอนที่ 2 การประเมินโครงการ 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเครื่องมือด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องและค่าความเชื่อมั่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจสำมะโนประชากรเก็บข้อมูลเบื้องต้นของประชาชนในชุมชนบึงชำอ้อ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี และใช้แบบประเมินในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษา คณาจารย์ และประชาชนเกี่ยวกับโครงการบูรณาการวิชาชีพนิเทศศาสตร์เพื่อการพัฒนาชุมชนระหว่างเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน พ.ศ. 2554

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ผลการวิจัย

จากการสำรวจสภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของชุมชน โดยการสัมภาษณ์และสำรวจจากสำมะโนประชากร พบว่า ประชากรในชุมชนบึงชำอ้อมีจำนวนทั้งสิ้น 8,624 คน มีจำนวนครัวเรือน 1,425 ครัวเรือน

ส่วนใหญ่ทำนาทำไร่ ทำสวนปาล์ม และสวนกล้วยไม้ มีการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการผลิตของดีของชุมชน (OTOP) คือ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากคินุก และขนมไทย และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ ยาเสพติดและการพนัน

ผลจากการบูรณาการวิชาชีพนิเทศศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน พบว่า ผลที่ได้รับ คือ นักศึกษาแต่ละกลุ่มได้มีระดมสมอง นำความรู้ที่ตนเองได้รับการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ สังเกต และรวบรวมแบบสอบถาม มาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการผลิตสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชน โดยแบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านป้ายนิเทศการ กลุ่มที่ 2 เน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านเคเบิลท้องถิ่น โดยผลิตสื่อสปอตวิทยุกระจายเสียง และข่าวประชาสัมพันธ์ และกลุ่มที่ 3 เน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) โดยมีเนื้อหาที่เน้นถึงการทำการเกษตร การแก้ไขปัญหาชุมชน และการเผยแพร่ภูมิปัญญาชาวบ้าน และของดีในชุมชน (OTOP)

ผลจากศึกษาข้อมูลทั้งหมดทำให้สามารถผลิตสื่อเพื่อส่งมอบให้กับชุมชนบึงชำอ้อ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ชุมชนต่อไป โดยสื่อที่ได้ผลิต คือ 1) นิเทศการเคลื่อนที่จำนวน 2 ชุด 2) ข่าวประชาสัมพันธ์ที่เผยแพร่ผ่านรายการโทรทัศน์ “ปทุมธานี...เวลาดีมีสาระ” 3) สารคดีข่าวสั้นและสปอตโฆษณาเพื่อการประชาสัมพันธ์เผยแพร่รายการวิทยุ ภายในจังหวัดปทุมธานี 3) เฟซบุ๊กภายใต้ชื่อ “Nitade Sharing”

ผลจากการประเมินภาพรวมในการดำเนินโครงการ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงการประเมิน (Evaluation Research) ตามแนวคิดของ Stufflebeam ในรูปแบบซิปป์โมเดล (CIPP Model) พบว่า การดำเนินโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมาก

ที่สุด รองลงมา คือ ด้านผลผลิต ด้านด้านปัจจัย และด้านบริบท ตามลำดับ

5. อภิปรายผล

จากการสำรวจสภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของชุมชน โดยการสัมภาษณ์และสำรวจจากสำมะโนประชากร พบว่า ประชากรในชุมชนบึงชำอ้อมมีจำนวนทั้งสิ้น 8,624 คน มีจำนวนครัวเรือน 1,425 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ทำนาทำไร่ ทำสวนปาล์ม และสวนกล้วยไม้ มีการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการผลิตของดีของชุมชน (OTOP) คือ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากดินบุก และขนมไทย และปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ ยาเสพติดและการพนัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของ Scott M. Cutlip และ Allen H. Center (1978) ที่กล่าวถึงขั้นตอนในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพไว้ว่า การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ขั้นตอนที่ 1 คือ ขั้นตอนการวิจัย-การรับฟัง (Research-Listening) เป็นขั้นแรกของการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ซึ่งนักประชาสัมพันธ์จะต้องปฏิบัติโดยการสำรวจค้นหาปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นความคิดเห็น ปฏิกริยา อคติ ท่าที ความรู้สึกและอื่น ๆ ของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานหรือนโยบายของสถาบันเพื่อประมวลข้อมูลที่ได้ ซึ่งรวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของสถาบันด้วย อันจะนำมาซึ่งขั้นตอนต่อไปในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์

ผลจากการบูรณาการวิชาชีพนิเทศศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน พบว่า ผลที่ได้รับ คือ การวางแผนการผลิตสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) การประชาสัมพันธ์ผ่านป้ายนิทรรศการ 2) การประชาสัมพันธ์ผ่านเคเบิลท้องถิ่น โดยผลิตสื่อสปอตวิทยุกระจายเสียง และข่าวประชาสัมพันธ์ และ 3) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) โดยมีเนื้อหาที่เน้นถึงการทำการเกษตร

การแก้ไขปัญหาชุมชน และการเผยแพร่ภูมิปัญญาชาวบ้านและของดีในชุมชน (OTOP) ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของพรทิพย์ พิมลสินธุ์ (2540) ที่กล่าวถึงความสำคัญของสื่อประชาสัมพันธ์ ว่าเป็นตัวกลางที่นำข่าวสารจากหน่วยงานไปสู่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย หากไม่มีสื่อแล้ว การส่งข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ย่อมจะไม่มีประสิทธิภาพ หรืออาจไม่เกิดขึ้นได้เลย นอกจากนี้ ยังสามารถทำให้ข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เข้าถึงกลุ่มประชาชนเป้าหมายต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งทำให้หน่วยงานสามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นเหล่านี้

ผลจากการศึกษาข้อมูลทั้งหมดทำให้สามารถผลิตสื่อเพื่อส่งมอบให้กับชุมชนบึงชำอ้อม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ชุมชนต่อไป โดยสื่อที่ได้ผลิต คือ 1) นิทรรศการเคลื่อนที่จำนวน 2 ชุด 2) ข่าวประชาสัมพันธ์ที่เผยแพร่ผ่านรายการโทรทัศน์ “ปทุมธานี...เวลาดีมีสาระ” 3) สารคดีข่าวสั้นและสปอตโฆษณาเพื่อการประชาสัมพันธ์เผยแพร่รายการวิทยุ ภายในจังหวัดปทุมธานี 3) เฟซบุ๊กภายใต้ชื่อ “Nitade Sharing” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Samuel L. Becker (1978) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะและความหลากหลาย สิ่งที่สำคัญจึงต้องเข้าใจการเปิดรับสื่อของผู้รับสารเป็นสำคัญ ซึ่งได้สรุปถึงการเปิดรับสื่อของผู้รับสารว่า ผู้รับสารจะเลือกเปิดรับสื่อตามลักษณะที่สำคัญ คือ เลือกสื่อที่สามารถจัดหามาได้ (Availability) ธรรมชาติของมนุษย์นั้นจะใช้เวลาพยายามเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น อะไรที่ได้มาอยากก็มักจะไม่ได้รับการเลือก แต่ถ้าสามารถได้มาไม่ยากนัก ก็มักจะเลือกสิ่งนั้นเช่นเดียวกับสื่อ ผู้รับสารจะเลือกสื่อที่ไม่ต้องใช้ความพยายามมาก และเลือกสื่อที่ตนสะดวก (Convenience) ปัจจุบันผู้รับสารสามารถเลือกรับสื่อได้ทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร สื่ออินเทอร์เน็ต และ

สื่อบุคคล แต่ละคนก็จะมีพฤติกรรมมารับสื่อที่ต่างกันตามที่ตนสะดวก

ผลจากการประเมินภาพรวมในการดำเนินโครงการ พบว่า การดำเนินโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านผลผลิต ด้านด้านปัจจัย และด้านบริบท ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการวิจัยเชิงการประเมิน (Evaluation Research) ของ Stufflebeam (1971) ในรูปแบบซีบีไอโมเดล (CIPP Model) เป็นการประเมินที่ครอบคลุมองค์ประกอบของระบบทั้งหมดซึ่งผู้ประเมินจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน กำหนดประเด็นของตัวแปรหรือตัวชี้วัด กำหนดแหล่งข้อมูลผู้ให้ข้อมูล กำหนดเครื่องมือการประเมินวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน ซึ่งหากผู้ประเมินวางแผนและดำเนินการประเมินอย่างเป็นระบบและเหมาะสมก็จะทำให้การประเมินเป็นไปตามแผนสามารถดำเนินโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและผลการประเมินก็ได้ประสิทธิผลที่ดี

6. บทสรุป

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการสำรวจวิจัยเกี่ยวกับความต้องการสื่อเนื้อหาข่าวสาร เพื่อการนำเสนอผ่านสื่อสารมวลชน และสื่อเฉพาะกิจสำหรับชุมชนอย่างแท้จริง

2. ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการบูรณาการวิชาชีพนิเทศศาสตร์ที่ตอบสนองต่อการประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัย และชุมชนอย่างเด่นชัด

3. ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาด้านกระบวนการผลิตสื่อ และกิจกรรมการพัฒนาทักษะของประชาชนในชุมชนเพื่อการร่วมผลิตสื่อกับมหาวิทยาลัย

4. ควรดำเนินการประเมินผลทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อพัฒนากิจกรรมและกระบวนการในการดำเนินโครงการ

2. ควรสำรวจโอกาสในการเข้าถึง การเปิดรับสื่อ และความพึงพอใจของประชาชนในชุมชนที่มีต่อกิจกรรมของโครงการในครั้งต่อไป

7. กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์อนุสรณ์ ศรีแก้ว คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ ที่ปรึกษาโครงการและการวิจัย ที่ดูแลและให้คำปรึกษา ขอขอบพระคุณนายพงษ์เทพ สถิตย์วิญทอง นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลบึงชำอ้อ นายพรชัย ทองสัมฤทธิ์ ปลัดกองจัดการบริหารส่วนตำบลบึงชำอ้อ และอาจารย์ณัฐศรัชย์ พรเอี่ยม อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญที่ได้ให้คำแนะนำในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือในการวิจัย และขอขอบคุณคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ที่ให้ความอนุเคราะห์ทุนวิจัยในครั้งนี้

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
พรทิพย์ พิมลสินธุ์. (2540). ภาพพจน์ความหมายสูงสุดของการประชาสัมพันธ์ (บรรณาธิการ) ใน ภาพพจน์นั้นสำคัญยิ่ง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประกายพริก.
ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล. (2542). การสื่อสาร : กลไกสำคัญในการก้าวสู่ประชาสังคมใน

ศตวรรษที่ 21. วารสารนิเทศศาสตร์ ปีที่ 17

(ก.ค.-ก.ย.).

Daniel Stufflebeam. (1971). Education Evaluation and Decision-Making. Illinois : Peacock Publishers., Inc.

Samuel L. Becker. (1978). Discovering Mass Communication. Illinois : Scott Foresman and Glenwave.

Scott M. Cutlip and Allen H. Center. (1978). Effective Public Relations. 5th. New Jersey : Prentice-Hall, Inc.

มหาวิทยาลัยรังสิต